

מקורות לעיון במס' כתובות: פרק המזיר

דף יב

מ. זילברמן

כסלו תשע"ה

(עג): **קידושי טעות**. פסק הרמב"ם (פ"ז אישות ה"ח), "המקדש אשה סתם ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלין בנשים או נמצא עליה אחד משלשה נדרים הרי זו מקודשת מספק קידשה על מנת שאין עליה נדרים והיו עליה נדרים והלכה אצל חכם והתיר לה הרי זו מקודשת". וכלשונו נקט השו"ע (סי' ל"ט ס"ה). והסביר המ"מ בכוונת מש"כ דמקודשת מספק דנחלקו האמוראים בסוגיין בקידשה סתם וכנסה סתם אי צורך הגט הוא מדבריהם (רב חסדא) או מספק (רבא). ופסק הרמב"ם כרבא. ולענין אופי הספק כתב רש"י, "ספוקי מספקא ליה על סתם אדם אם אפשר באשה נדרנית אם לאו". [ודברים דומים בריטב"א ד"ה צריכה. והשוה ללשון רש"י מהדו"ק בשטמ"ק שם]. והסביר בזה הלבוש (הו"ד באוצה"פ שם) דאם סתם בני אדם מקפידים עליו חשיב כאילו התנה אף דבפועל לא התנה.

ולא מצינו מפורש בדברי רוב הראשונים (חוץ ממה שנציין לקמן) מה הדין אם נמצאו בו מומין גדולים אם שוה להדין דנמצאו בה מומין גדולים לענין קידושי טעות דכופין להוציא. ובב"ש (סי' קנ"ד סק"ב) הניח דהוי מקח טעות אף היכא דנמצאו בו מומין וכופין אותו להוציא. [וחולק בזה על הב"ח ע"ש].

והאריך בזה בבית הלוי (שו"ת ח"ג סי' ג') שכתב דבמושכל ראשון יש לדון בזה משום מקח טעות דאדעתא דהכי לא נתקדשה ליה, אך כתב שיש שטענו נגד זה מדאמרינן (עה.) טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. כן הניח בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' ק"א). אך העיר הבית הלוי דבב"ק (קי-קיא.) איתא אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה עצמה התם אנו סהדי מינח ניהא לה בכל דהו כר"ל דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. ופירש"י, "דמינח ניהא לה להתקדש לראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימות תזקק לאחיו". ומבאר מדבריו דה"ל כל דהו" היינו הבעל הראשון שהוא שלם אבל המוכת שחין עצמו לא חשיב אפ"ל כל דהו דלא היתה נישאת אליו בשום פנים. [ע"ש במה שהסביר במחלוקת רש"י והמהר"ם ביבמה שנפלה בפני יבם מוכת שחין].

וכתב הבית הלוי דמ"מ מבורר ברש"י החידוש דאם נתקדשה בטעות למוכ"ש והיא לא ידעה על זה לא אמרינן טב למיתב. והא דאמרינן טב למיתב אינו כלל גדול בכל הנשים אלא דאפשר דניחא לה בכל דהו. וכתב דיש הרבה מקום להקל ע"פ רש"י עם יש עוד פרטים לצרף במקום שלא ידעה על מומין גדולים בבעל, אך א"א לפוטרה בלא גט דלא עדיפה מנמצאת מום באשה דאמרינן דצריה גט מספק.

אך באג"מ (ח"א אה"ע סי' ע"ט) העלה דבמקום עיגון יש מקום להקל בכה"ג אף בלי גט. דלפי התוס' (עב: ד"ה ע"מ) בנמצאת איילונית א"צ גט אפ"ל מדרבנן. אלמא במומין גדולים לא תקנו גט. ואף דהנמוק"י ריש יבמות הביא מר"ת דצריכה גט, הסביר בדבריו שאין הפשט דיש ספק שמא אינו מקפיד וה' נושא אותה אף אם ה' יודע דהיא איילונית, אלא דכיון שיכול לגרשה בע"כ כשידע שהיא איילונית גמר ומקדשה. וזה רק שייך באיילונית וכדומה דהיא מום בה, אבל במום גדול בו היכא דאין בידה לגרשה אין צורך לגט אף לר"ת.

ועי' בשו"ת הר צבי (אה"ע סי' קפ"א) שהביא שמצינו דעה בראשונים דבמום גדול בבעל הוי מקח טעות ואינה צריכה אפ"י גט. דבאו"ז (ח"א שו"ת סי' תשס"א) השיב רבנו שמחה בענין סומא בשתי עיניו שרק נודע לאשה על מומו לאחר הקידושין, "מה שהשבתי לכוף לרווחא דמילתא בעלמא כי לענ"ד אפילו גט לא הייתה צריכה אם לא ידעה מום זה שבבחור קדושי טעות הן אע"פ שלא היו הקידושין בתנאי ובררתי דברי ע"פ ההלכה".

אולם בשו"ת מהר"ם מרוטנברג (דפוס קרימונה סי' ע"ז) כתב על אותו הנדון דחשיב מקח טעות ומ"מ צריכה גט, וז"ל, "מקח טעות דשייך במקח וממכר שייך נמי בקידושין בין בדידיה בין בדידב, דדוקא מומין שהוי בו וידעה סברה וקבלה ... אבל היכא דלא ידעה דליכא למימר סברה וקיבלה אבל היכא דלא ידעה דילכא למימק סברה וקבה ולא חלו הקידושין ... ועל כל זאת איני אומר להוציאה בלא גט אבל לכל הפחות כופין". וע"ע בזה בספר אלו שכופין להוציא מהר"ר יוסף גולדברג (פ"ח הע' ז, יב, יח-יט).

עיקר תוס' פרק המדיר

- (ע.) הא, אבל, יוציא, ה"נ
- (ע:) אלא, והאי דנא, שהגיע, ופרנס, באומר
- (עא.) שלא, ואם, אימא, ה"ג
- (עא:) אבל
- (עב.) אי דידע, וספרה, יחזור
- (עב:) על מנת, ומידי
- (עג.) אל, אלא, ושמואל, בההיא
- (עד.) תנאי, המקדש, דברי הכל
- (עד:) ממאנת, חכם
- (עה.) וחכמים אומרים
- (עה:) אבל במומין, תברא, אבל היכא
- (עז.) כופין, סבורה